Socialutskottets betänkande 1983/84:25

om anslag till statens bakteriologiska laboratorium m. m. (prop. 1983/84:132)

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens förslag till medelsanvisningar för budgetåret 1984/85 såvitt avser anslagen till statens bakteriologiska laboratorium, anslaget till allmän hälsokontroll och anslaget till epidemiberedskap m. m. Vidare behandlas ett motionsförslag om krav på remiss för mammografi inom den offentliga sjukvården.

Utskottet tillstyrker de föreslagna medelsanvisningarna men avstyrker motionsförslaget.

Mot utskottets beslut beträffande motionsförslaget reserverar sig vpk-ledamoten i utskottet.

FEMTE HUVUDTITELN

Propositionen

I proposition 1983/84:132 om anslag till statens bakteriologiska laboratorium m. m. har regeringen (socialdepartementet) – efter föredragning av statsrådet Sigurdsen – föreslagit riksdagen att för budgetåret 1984/85 under femte huvudtiteln anvisa

1. till Statens bakteriologiska laboratorium: Uppdragsverksamhet ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
2. till Statens bakteriologiska laboratorium: Driftbidrag ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
3. till Statens bakteriologiska laboratorium: Centrallaboratorieuppgifter ett förslagsanslag av 19 247 000 kr.,
4. till Statens bakteriologiska laboratorium: Försvarsmedicinsk verksamhet ett förslagsanslag av 3 722 000 kr.,
5. till Statens bakteriologiska laboratorium: Utrustning ett reservationsanslag av 7 200 000 kr.,
6. till Allmän hälsokontroll ett förslagsanslag av 1 900 000 kr.,
7. till Epidemiberedskap m. m. ett förslagsanslag av 11 573 000 kr.

Motion

I motion 1983/84:1216 av Margó Ingvardsson m. fl. (vpk), vilken väckts under den allmänna motionstiden år 1984, hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om behövliga åtgärder för att slopa remisstvånget till mammografiundersökningar inom den offentliga sjukvården.

Utskottet

Medelsanvisning till allmän hälsokontroll samt motion 1983/84:1216

Av den i propositionen föreslagna *medelsanvisningen till allmän hälsokontroll* om 1 900 000 kr. har ett belopp av 126 000 kr. beräknats för databehandling och statistisk bearbetning av resultaten från den i socialstyrelsens regi bedrivna försöksverksamheten i Kopparbergs och Östergötlands läns landstingskommuner med mammografiundersökningar för att spåra bröstcancer samt ett belopp av 1 774 000 kr. för s. k. PKU-undersökningar.

Medelsberäkningen föranleder inte någon erinran från utskottets sida.

Mammografi innebär mjukdelsröntgen av brösten utan användande av kontrastmedel. Genom mammografi, som blev kliniskt användbar under 1960-talet, kan även mycket små tumörer i brösten upptäckas. Det hävdas att enbildsmammografi av varje bröst med sned projektion ger tillräcklig information för att motsvara behovet vid hälsoundersökningar. Vid undersökning av misstänkta fall används mera omfattande mammografimetoder.

Sjukvårdshuvudmännen i Kopparbergs län (W-län) och i Östergötlands län (E-län) bedriver sedan år 1977 resp. 1978 på socialstyrelsens initiativ en försöksverksamhet med massundersökning (screening) med mammografi för att spåra bröstcancer hos kvinnor – kallad W-E-projektet.

Projektet genomförs så att ett slumpmässigt urval kvinnor i åldrarna fr. o. m. 40 år erbjuds mammografiundersökning (enbildsmammografi). I den första omgången undersökningar, vilken avslutades år 1980 i W-län och år 1981 i E-län, deltog i W-län ca 40 000 kvinnor och i E-län ca 37 000 kvinnor. Dessa kvinnor har – med visst bortfall – deltagit i en andra omgång undersökningar. En tredje omgång genomförs f. n.

Fynd av tumörer i undersökningsgrupperna (studiegrupperna) jämförs med fynd av tumörer m. m. som görs hos kvinnor som är 40 år och äldre i den ordinarie verksamheten inom hälso- och sjukvården.

Syftet med W-E-projektet är att ge svar på frågan om mammografiscreening kan minska dödligheten i bröstcancer eller förbättra överlevnaden.

En försöksverksamhet med mammografiscreening av den omfattning, som W-E-projektet har, har tidigare inte genomförts i något land.

För det praktiska undersökningsarbetet m. m. inom W-E-projektet och kostnaderna härför svarar sjukvårdshuvudmännen medan socialstyrelsen svarar för databehandling och statistisk bearbetning av resultaten från mammografiundersökningarna m. m. Medel för detta har för varje budgetår sedan mitten av 1970-talet beräknats under anslaget till allmän hälsokontroll.

I W-län har aktualiserats frågan om att de kvinnor, som ingår i jämförelsegruppen, nu skall erbjudas mammografiscreening.

Resultat från W-E-projektet utvärderas kontinuerligt. Resultaten inger enligt socialstyrelsen i dag förhoppningar om en förbättrad överlevnad till följd av mammografiscreening, som möjliggör tidigt insatt behandling. Ett

bestämt svar på frågan om mammografiscreening kan minska dödligheten i bröstcancer eller förbättra överlevnaden har man dock ännu inte fått. Svar på denna fråga kan enligt socialstyrelsen inte ges förrän tidigast år 1985.

Om man i dag aktivt kallar in jämförelsegruppen i W-län till mammografiscreening och inte följer upp studiegruppen i länet riskerar man enligt socialstyrelsen att gå miste om svar på frågan om i vad mån mammografiscreening sänker dödligheten. Vidare ökar risken för att man i landet i övrigt sätter i gång omfattande och kostnadskrävande undersökningar som kan bli vilseledande och ge upphov till falska förhoppningar hos kvinnor.

Med hänsyn till det anförda vill utskottet understryka angelägenheten av att man i W-län inte ändrar förutsättningarna för W-E-projektet utan slutför detta som planerat. Utskottet vill dessutom framhålla att kvinnor i jämförelsegrupperna i W-län och E-län, liksom kvinnor i landet i övrigt som är oroliga för bröstcancer, kan erhålla mammografi inom ramen för hälso- och sjukvårdens ordinarie verksamhet.

I *motion 1983/84:1216 (vpk)* anförs bl. a. att i Stockholms län ca 57 000 mammografiundersökningar genomförs i privat regi och ca 24 000 inom den offentliga sjukvården. En av förklaringarna till att den övervägande delen av undersökningarna sker i privat regi är enligt motionärerna att undersökningarna i privat regi ofta görs utan remisstvång. Ett sätt att styra över vårdsökande till den offentliga sjukvården är enligt motionärerna att slopa kravet på remiss för mammografiundersökningar för kvinnor över 40 år om de inte har symptom på bröstförändringar. Motionärerna begär behövliga åtgärder för att slopa remisstvånget till mammografiundersökningar inom den offentliga sjukvården.

Under hand har från Danderyds sjukhus – som är ett av de största sjukhusen inom Stockholms läns landsting – inhämtats att en vårdsökande kvinna inte tas emot för mammografi vid sjukhusets röntgenenhet utan remiss. Kravet på remiss motiveras dels med organisatoriska skäl, dels med att uppföljningen av "mammografisvaret" anses böra göras av den vårdsökandes läkare. Det kan nämnas att det finns en särskild bröstmottagning inom den onkologiska enheten vid sjukhuset där kvinnor som är oroliga för bröstcancer tas emot, varefter de kan remitteras till röntgenenheten.

Utskottet har förståelse för att krav på remiss uppställs för mammografi. Resultatet från en mammografiundersökning bör utvärderas av en röntgenläkare medan uppföljningen bör göras av den vårdsökandes läkare som kan bedöma informationen och det aktuella behovet av vidare undersökning m. m. Med hänsyn härtill och till att den närmare organisationen av verksamheten inom den offentliga sjukvården ankommer på sjukvårdshuvudmännen bör motion 1983/84:1216 (vpk) inte föranleda någon åtgärd av riksdagen. Motionen avstyrks således.

Medelsanvisningar till statens bakteriologiska laboratorium och till epidemiberedskap m. m.

Medelsberäkningarna under anslagen till statens bakteriologiska laboratorium och till epidemiberedskap m. m. föranleder inte någon erinran från utskottets sida.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *krav på remiss för mammografi*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:1216,
2. beträffande *medelsanvisningarna*
   att riksdagen för budgetåret 1984/85 under femte huvudtiteln anvisar
   a) till *Statens bakteriologiska laboratorium: Uppdragsverksamhet* ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
   b) till *Statens bakteriologiska laboratorium: Driftbidrag* ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
   c) till *Statens bakteriologiska laboratorium: Centrallaboratorieuppgifter* ett förslagsanslag av 19 247 000 kr.,
   d) till *Statens bakteriologiska laboratorium: Försvarsmedicinsk verksamhet* ett förslagsanslag av 3 722 000 kr.,
   e) till *Statens bakteriologiska laboratorium: Utrustning* ett reservationsanslag av 7 200 000 kr.,
   f) till *Allmän hälsokontroll* ett förslagsanslag av 1 900 000 kr.,
   g) till *Epidemiberedskap m. m.* ett förslagsanslag av 11 573 000 kr.

Stockholm den 26 april 1984

På soicalutskottets vägnar
INGEMAR ELIASSON

Närvarande: Ingemar Eliasson (fp), Evert Svensson (s), John Johnsson (s), Rune Gustavsson (c), Kjell Nilsson (s), Blenda Littmarck (m), Stig Alftin (s), Lilly Bergander (s), Ulla Tillander (c), Maria Lagergren (s), Ingvar Eriksson (m), Inga Lantz (vpk), Göran Ericsson (m), Aina Westin (s) och Bo Arvidson (m).

Reservation

Beträffande *krav på remiss för mammografi (mom. 1 i hemställan)*

Inga Lantz (vpk) anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 3 som börjar med "Under hand" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör man inom den offentliga sjukvården underlätta för kvinnor över 40 år att erhålla mammografiundersökning om de inte har symtom på bröstförändringar.

Som begärs i motionen bör man därför inom den offentliga sjukvården vidta behövliga åtgärder för att slopa remisstvång till mammografiundersökningar för dessa kvinnor.

Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion 1983/84:1216 (vpk) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under mom. 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *krav på remiss för mammografi*
   att riksdagen med bifall till motion 1983/84:1216 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,